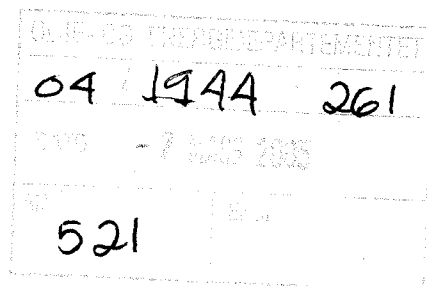

SAKSPROTOKOLL

Arkivsak 200501646
Arkivnr, E: 00 &13
Saksbehandler Solveig Løhaugen

Saksgang
Formannskapet

Møtedato
02.03.05

Sak nr.
28/05

HØRING - HJEMFALL

Formannskapet 02.03.05

Vedtak:

1. Det er et overordnet mål at det fortsatt blir sikret nasjonal styring og kontroll med forvaltning av vannkraftressursene enten ved hjelp av dagens hjemfalls-institutt eller ved et nytt konsesjonsregime.

Det er ikke akseptabelt at et nytt regelverk utformes uten at de rettslige forholdene knyttet til EØS-avtalen er klarlagt.

Før et eventuelt nytt regelverk behandles av Stortinget, må reelle alternativer til videreføring av dagens hjemfallsregler være utredet.

Hvis hjemfallsinstituttet må endres på en måte som også omfatter kommunalt eide kraftverk, må kommunene ha rett til full kompensasjon.

2. Formannskapet er enig i forslaget om tildeling av hjemfalte verdier til vertsregionene (og ikke bare til vertskommunene isolert). Dette vil medføre at distriktene i større grad enn nå kan få nytte godt av de verdier som er skapt i distriktene gjennom utbyggingen av vannkraft.
(Enst.)

Forslag:

H/KRF/AP/SV/V fremmet følgende forslag som alt. til innstillingen:

- "1. Det er et overordnet mål at det fortsatt blir sikret nasjonal styring og kontroll med forvaltning av vannkraftressursene enten ved hjelp av dagens hjemfalls-institutt eller ved et nytt konsesjonsregime.

Det er ikke akseptabelt at et nytt regelverk utformes uten at de rettslige

forholdene knyttet til EØS-avtalen er klarlagt.

Før et eventuelt nytt regelverk behandles av Stortinget, må reelle alternativer til videreføring av dagens hjemfallsregler være utredet.

Hvis hjemfallsinstituttet må endres på en måte som også omfatter kommunalt eide kraftverk, må kommunene ha rett til full kompensasjon.

2. Formannskapet er enig i forslaget om tildeling av hjemfalte verdier til vertsregionene (og ikke bare til vertskommunene isolert). Dette vil medføre at distriktene i større grad enn nå kan få nytte godt av de verdier som er skapt i distriktene gjennom utbyggingen av vannkraft."

Votering:

H/KRF/AP/SV/Vs forslag enstemmig vedtatt.

RETT UTSKRIFT:

DATO: 3. mars 2005

Dato: 21.02.2005
Saksnr.: 200501646
Arkivkode E:
Saksbehandler: Solveig Løhaugen

Saksgang
Formannskapet

Møtedato
02.03.2005

NOU 2004:26 HJEMFALL - HØRINGSUTTALELSE

Sammendrag:

Den 30. november 2004 avleverte Hjemfallsutvalget sin innstilling til Olje- og energiministeren. I skriv av 1. desember 2004 sendte departementet utredningen med forslag til nye regler om hjemfall ut på høring med frist 1. mars 2005.

Det ble orientert om innholdet i innstillingen og saken ble drøftet på eiermøte i Agder Energi 7. februar 2004, men det forelå ikke noe konkret forslag til høringsuttalelse til behandling.

Med bakgrunn i fristen oversendes rådmannens innstilling til departementet med forbehold om formannskapets behandling av saken.

Rådmannens forslag til høringsuttalelse er i overensstemmelse med Stavanger kommunes og eierkommunene i Lyse sin høringsuttalelse til saken.

KS har deltatt i utvalget som står bak NOU 2004:26 og avgir uttalelse i tråd med sin mindretallsinnstilling i utvalget. KS går inn for transaksjonsalternativet. KS forslag til høringsuttalelse er trykt vedlegg til rådmannens innstilling.

ESA¹⁾ har gitt uttrykk for at dagens konsesjonsregler²⁾ i vannkraftsektoren er i strid med EØS-avtalens regler om fri etableringsrett og frie kapitalbevegelser. Private aktører har i dag tidsbestemte konsesjoner på 60 år med påfølgende hjemfall til staten, mens offentlige aktører har tidsubestemte konsesjoner. Det er forskjellesbehandlingen av aktørene som ESA anmerker, ikke hjemfallsinstituttet.

Modeller for hjemfall: Det fremmes **tre ulike modeller**. Et flertall foreslår partielt hjemfall med 2/3 til staten og 1/3 til konsesjonæren som gjøres gjeldende for alle aktørene. Staten og konsesjonæren beslutter i fellesskap hvorledes videre drift av anlegget skal organiseres. Et mindretall foreslår tradisjonelt hjemfall for alle konsesjonærene med kompensasjon på inntil 20% av hjemfallets markedsverdi. Staten beslutter om oppgjøret skal skje i form av økonomisk vederlag eller eierandeler. Et annet mindretall foreslår prinsipielt transaksjonsmodellen. Det innebærer at dagens offentlige eiere beholder sine andeler og tidsubegrensede konsesjoner inntil bestemte transaksjoner, f.eks salg, utløser nye konsesjonsregler og hjemfall inntre (se vedlegg 2 KS sine særmerknader). Subsidiært går

¹⁾ EFTA Surveillance Authority (ESA). ESA er EFTA sitt overvåkningsorgan.

²⁾ Industrikonsesjonsloven hjemler konsesjon ved erverv av vannfall og anlegg. Vassdragsreguleringsloven hjemler konsesjon for utbygging av anlegg og tiltak

dette mindretallet inn for rettighetsmodellen. Det betyr at fra lovtidspunktet gis offentlige eiere rett til andel av hjemfalte anlegg tilsvarende en verdi på 45% på hjemfallstidspunktet.

Konsesjonsperiodens lengde: Flertallet foreslår at alle konsesjonærene med konsesjon fra lovtidspunktet gis konsesjonsperiode på 75 år. Mindretallet foreslår at gjeldende konsesjonsperiode på 60 år videreføres.

Rådmannen støtter at det bør arbeides videre med en avklaring av hvilket handlingsrom Norge har innenfor EØS-avtalen. Rådmannen mener også det må arbeides med å finne andre modeller enn det foreslåtte hjemfallsinstituttet for å sikre norske interesser i kraftbransjen. Rådmannen mener også at kommunenes eierinteresser ikke er tilstrekkelig ivaretatt ved de reglene som er foreslått for kompensasjon til eierne når hjemfall skjer.

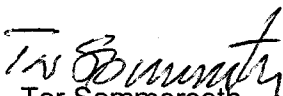
Hvis hjemfall skal finne sted mener rådmannen at utvalgets flertalls forslag best ivaretar kommunes interesser. KS transaksjonsalternativ vil føre til at det er vanskelig å få til endringer og omstruktureringer i bransjen fordi en eiers salg vil kunne utløse hjemfall også for andre eiere som vil videreføre sitt eierskap. Dette vil kunne vanskeliggjøre salg fra noen kommuner og videreføring av eierskap for de som vil det, slik det skjedde i Agder i 2002.

Forslag til vedtak:

1. Formannskapet vil bemerke:
 - a. Det er ikke akseptabelt at et nytt regelverk utformes uten at de rettslige forhold knyttet til EØS-avtalen er klarlagt.
 - b. Kommunen mener prinsipielt at hjemfallsinstituttet bør avvikles og at nasjonal styring og kontroll med forvaltningen av naturressursene bør ivaretas av et nytt konsesjonsregime.
 - c. Før nytt regelverk behandles av Stortinget, må reelle alternativer til videreføring av hjemfall være utredet og fremsatt.
2. Under forutsetning av at hjemfallsinstituttet blir videreført og da også omfatter de kommunalt eide kraftverkene, har kommunene rett til full kompensasjon. Kompensasjonsordningen må hjemles i nytt lovverk.
3. Formannskapet stiller seg ikke bak flertallsforslag i utredningen om hjemfall.

Alternativt forslag til vedtak:

1. Formannskapet slutter seg til utvalgets flertalls forslag til regelverk for hjemfall.

Tor Sommerseth
Rådmann

Solveig Løhaugen
Ass. rådmann

Trykt vedlegg: forslag til høringsuttalelse fra KS
Utrykte vedlegg:
NOU 2004:26

Bakgrunn for saken:

ESA¹⁾ har gitt uttrykk for at dagens konsesjonsregler²⁾ i vannkraftsektoren er i strid med EØS-avtalens regler om fri etableringsrett og frie kapitalbevegelser. Private aktører har i dag tidsbestemte konsesjoner på 60 år med påfølgende hjemfall til staten, mens offentlige aktører har tidsubestemte konsesjoner. Det er forskjellsbehandlingen av aktørene som ESA anmerker, ikke hjemfallsinstituttet. Norges standpunkt er at konsesjonsbestemmelsene er et ledd i ressursforvaltningen og faller utenfor EØS-avtalens område. Høsten 2001 startet en interdepartemental gruppe arbeidet med å vurdere hjemfallsordningen ift. ressursbruk og konkurranse i kraftsektoren. Forslaget var ute på høring 1 kvartal 2003 og det ble reist kritikk til prosessen og krevd at et bredt sammensatt utvalg foretok en ny vurdering. På denne bakgrunn ble Hjemfallsutvalget oppnevnt i april 2003. Overfor ESA er saken stilt i bero i påvente av lovendringer.

Mandatet som er gitt utvalget har lagt til grunn at hjemfallsinstituttet skal videreføres og utvalget skal ut fra dette foreslå endringer. Avvikling er ikke et alternativ som utvalget skal utrede. Samtidig oppstiller mandatet at erstatningsplikt ved hjemfall ikke inngår i utvalgets arbeid. De rettslige forholdene til EØS-avtalen var ikke nærmere avklart da utvalget startet sitt arbeid. Utvalget har selv trukket inn ulik kompetanse på dette underveis.

Utredningen som nå foreligger gir klart uttrykk for kompleksiteten i saken. Utvalget har ikke greid å samle seg om en anbefaling av modell for fremtidig hjemfall. På samtlige seks prinsipielle områder som utredningen behandler er det dissenser og flere forslag. Dette gjør at utredningen som sådan i liten grad gir nødvendige avklaringer om et fremtidig lovverk for kraftsektoren. Utvalget har på denne bakgrunn i liten grad gått inn på og synliggjort de direkte konsekvensene av lovforslagene.

Modeller for hjemfall: Det fremmes **tre ulike modeller**. Et flertall foreslår partielt hjemfall med 2/3 til staten og 1/3 til konsesjonæren som gjøres gjeldende for alle aktørene. Staten og konsesjonæren beslutter i fellesskap hvorledes videre drift av anlegget skal organiseres. Et mindretall foreslår tradisjonelt hjemfall for alle konsesjonærene med kompensasjon på inntil 20% av hjemfallets markedsverdi. Staten beslutter om oppgjøret skal skje i form av økonomisk vederlag eller eierandeler. Et annet mindretall foreslår prinsipielt transaksjonsmodellen. Det innebærer at dagens offentlige eiere beholder sine andeler og tidsubegrensede konsesjoner inntil bestemte transaksjoner, f.eks salg, utløser nye konsesjonsregler og hjemfall inntreffer (se vedlegg 2 KS sine særmerknader). Subsidiært går dette mindretallet inn for rettighetsmodellen. Det betyr at fra lovtidspunktet gis offentlige eiere rett til andel av hjemfalte anlegg tilsvarende en verdi på 45% på hjemfallstidspunktet.

Konsesjonsperiodens lengde: Flertallet foreslår at alle konsesjonærene med konsesjon fra lovtidspunktet gis konsesjonsperiode på 75 år. Mindretallet foreslår at gjeldende konsesjonsperiode på 60 år videreføres.

Hvilke fallrettigheter skal omfattes?: Flertallet foreslår at alle vannfall som benyttes til kraftproduksjon, ervervet etter 1909 og som utbringer mer enn 4.000 naturhestekrefter, skal omfattes av det nye regelverket. Et mindretall foreslår at de private konsesjonærenes konsesjonsperiode løper videre og at de offentlige beholder sine tidsubegrensede konsesjoner (jfr. transaksjonsmodellen). Private med erverv før 1909 bør også omfattes av nytt regelverk.

¹⁾ EFTA Surveillance Authority (ESA). ESA er EFTA sitt overvåkningsorgan.

²⁾ Industrikonsesjonsloven hjemler konsesjon ved erverv av vannfall og anlegg. Vassdragsreguleringsloven hjemler konsesjon for utbygging av anlegg og tiltak

Fordelingen av verdier ved hjemfall: Utvalget er enige om at dagens ordning med foregrepet hjemfall³⁾ videreføres. Det er videre enighet i utvalget om å åpne for at alle vannfallsrettigheter med vilkår om hjemfall kan leies ut. I dagens regelverk er inntatt at ved hjemfallstidspunktet gis vertskommuner rett til inntil 1/3 av de hjemfalte verdier. Begrensninger er lagt ved en trappetrinnsmodell. Dette prinsippet viderefører utvalget. Flertallet går inn for å moderere trinnene i modellen og når vertskommunen har fått sin andel skal overskytende 1/3 tilfalle en større region⁴⁾. Et mindretall går i mot at en større region skal kompenseres.

Erstatningsplikt ved hjemfall: Utvalget har vært avskåret fra å behandle spørsmålet om et nytt hjemfallsregime utløser erstatningsplikt ved hjemfall av de offentlig eide kraftverk jfr. Grunnlovens §105. Et mindretall er av den prinsipielle oppfatning at dette inntreffer. Et annet mindretall er uenig i at dette faller utenfor mandatet og har avgitt særmerknad om spørsmålet.

Forholdet til EØS-avtalen: Utvalget har ikke avlagt noen entydig avklaring på om forslagene er ihht. EØS-regelverket. Det er ulike syn i utvalget hvorvidt modellene og forslagene er ihht regelverket eller ikke. Representanten fra KS har prinsipielt tatt til orde for at staten må foreta avklaring med ESA og viser til at drøftinger i andre saker på andre områder har resultert i fremforhandlede løsninger, og følgelig blitt en ikke-sak.

3. VURDERING - HØRINGSSVAR

1. Forholdet til EØS-regelverket

Forvaltningen av vannkraftressursene er en samfunnsmessig betydningsfull oppgave, hvor Norge de siste vel 100 årene har hatt et lovregime som sikrer nasjonal styring og kontroll. Gjennom avklarte og forutsigbare rammevilkår har kommunesektoren utøvet aktivt eierskap lokalt og regionalt. Det er derfor uheldig at utvalget ikke er gitt anledning til å arbeide mer grundig igjennom alle prinsipielle sider av sakskomplekset. Rådmannen mener det derfor ikke bør utformes et nytt regelverk uten at de rettslige forhold knyttet til EØS-avtalen er klarlagt.

2. Alternativer til hjemfallsinstituttet som nasjonalt styringsgrep

Rådmannen er enig i at forvaltningen av vannkraftressursene og behovet for nasjonal styring og kontroll må ligge fast. Det er imidlertid beklagelig at utvalget har vært avskåret fra å vurdere og legge frem reelle modeller for alternativer til hjemfallsinstituttet. Dagens regelverk er komplisert både for myndighetsutøver, konsesjonærer og offentlige eiere. Samtidig er en kjent med at for utvinning av olje og gass på norsk kontinentalsokkel er det utviklet et rettslig rammeverk med konsesjoner, vilkår og skatteleggingssystem som nettopp sikrer nasjonal styring og kontroll med utnyttelsen av naturressurser. Alternativer til hjemfall må utredes, slik at nytt regelverk blir et effektivt rammeverk for kommunenes utøvelse av en aktiv og fremtidsrettet eierstyring i kraftselskapene til beste både for selskapet og fellesskapet. Rådmannen mener derfor at alternativer til hjemfallsinstituttet må utredes, før saken om lovendringer fremmes for endelig behandling i Stortinget.

3. Kompensasjon ved fortsatt hjemfall

En langsiktig målsetning om statlig eierskap av en naturressurs som vannkraft kan en isolert sett ha en viss forståelse for. En slik overtakelse krever dog en legitimitet og det er derfor en forutsetning at erstatningsspørsmålet er inngående drøftet og avklart. Utvalget er i sitt mandat avskåret fra dette. Et ensidig vedtak om statlig overtakelse av rettighetene om 75 år betyr i realiteten en konfiskering av kommunal og fylkeskommunal eiendom uten erstatning for økonomisk tap. Det blir fremholdt at kompensasjon til kommunene ved hjemfall medfører

³⁾ Foregrepet hjemfall : når mindre enn 25 år av konsesjonstiden gjenstår kan gjøres avtale mellom konsesjonæren og staten om hjemfallet. I 1993 ble adgang til også å avtale umiddelbart hjemfall.

⁴⁾ Det tas ikke stilling til definisjon av regioner. I NOU'en vises eksempler med fylkene og NVE-regioner

at verdiene som legges til kommune er for store til å forvaltes lokalt og videre at det kan medføre store ulikheter mellom kommunene. Rådmannen mener at forvaltningen av felles store samfunnsmessige verdier bør skje lokalt/regionalt. Gjennom videre utvikling av inntektssystemet for kommunesektoren, kommuneloven, herunder forskrifter om budsjett og regnskap og oppgavefordelingen mellom staten og kommunene ligger det samlet sett allerede et robust grunnlag for håndteringen av statens kompensasjon til kommunene ved hjemfall til fellesskapets beste.

Rådmannen er enig i at Grunnloven §105 kommer til anvendelse ved hjemfall av kraftverk.

Hjemfall av offentlig eierskap svekker verdiskapningen regionalt

Flertallsforslaget innebærer at staten og konsesjonæren beslutter i fellesskap hvorledes videre drift av anlegget skal organiseres etter hjemfall. Det åpnes videre opp for at alle gis adgang til utleie. Rådmannen er spørrende til de reelle virkningene av et slikt felles eierskap og en utleieordning. Muligheter for omstilling og fornying i selskapene begrenses, og det kan bli en uønsket monopolsituasjon av leietakere. Konkurransvilkår som vil gjøres gjeldende ved utleie er i liten grad redegjort i utredningen.

Rådmannen mener at en fremtidig eiermodell der staten og konsesjonær skal ha en form for felles styring er lite hensiktsmessig. Kommunene utgjør ett av tre forvaltningsnivå med selvstendig ansvar og myndighet innenfor det til en hver tid gitte lovverk. Den foreslåtte videreføring av hjemfallsinstituttet medfører at viktige samfunnsoppgaver som forvaltes lokalt og regionalt, i realiteten blir tillagt staten. Kommunene blir avskåret fra å utøve viktige oppgaver slik som styring og forvaltning av vannkraftressursene på vegne av fellesskapet. Allerede på kort sikt kan dette også innebære økonomiske konsekvenser for kommunene. Vesentlige endringer av selskapenes rammevilkår vil således kunne bety at disse virkningene reduseres.

Rådmannen mener at den foreslåtte videreføringen av hjemfallsinstituttet svekker kommunenes muligheter til utøvelse av eierrollen i kraftsektoren og derigjennom kommunens tildelte oppgaver som lokal og regional samfunnsaktør og forvalter til beste for fellesskapet.

Oppsummering av hovedpunkter og konklusjoner

- Dagens konsesjonsregler forskjellsbehandler offentlig(statlig, kommunal og fylkeskommunal) eide og privat eide kraftforetak ved at bare de private har konsesjoner med hjemfall til staten, mens de offentlige konsesjoner er evigvarende. ESA hevder at dagens forskjellsbehandling strider mot EØS-avtalen. Hjemfall som sådan er ikke i strid med EØS-avtalen
- OED hevder at EØS-avtalen ikke gjelder for vannressursforvaltningen, men har likevel nedsatt et lovutvalg for utarbeidelse av nye regler om hjemfall. Utvalget på 12 medlemmer har vært sammensatt av representanter for tre departement, kraftbransjen, prosessindustrien, fagbevegelsen, kommunesektoren og tre uavhengige.
- Et enstemmig utvalg går inn for en videreføring av hjemfallsordningen og en opphevelse av dagens forskjellsbehandling. Hele utvalget foreslår like regler for fremtidige kjøpere. Utvalget er imidlertid delt i flere fraksjoner for så vidt gjelder utformingen av nye hjemfallsregler.
- Flertallet i utvalget foreslår nye hjemfallsregler for alle eiere fra lovvedtaket (lovtidspunktmodellen), slik at dagens eiere alle gis nye konsesjoner på 75 år med hjemfall til staten. Videre foreslår seks av utvalgets medlemmer at eierne på hjemfallstidspunktet får beholde 1/3 som en form for kompensasjon (partiell hjemfall)
- KS' hovedmålsetning har vært å legge til rette for en videreføring av dagens offentlige eierskap, innenfor de rammer EØS-avtalen og øvrige konkurranserettslige regler setter. På denne bakgrunn har medlemmet fra KS sammen med medlemmene fra LO og LVK foreslått at nye hjemfallsregler først kommer til anvendelse ved bestemte *transaksjoner* fra eierens side, så som salg e.l. (transaksjonsmodellen). Det påpekes

at den norske stat må sørge for en avklaring med ESA av hvorledes en transaksjonsmodell kan innrettes, slik at vitale nasjonale interesser blir ivaretatt samtidig som EØS-avtalen etterleves.

- Det samme mindretallet foreslår videre at dersom lovtidspunktmodellen vedtas, er det bare de offentlige eiere som på hjemfallstidspunktet blir fratatt sine opprinnelige evigvarende konsesjoner, som skal gis kompensasjon. KS med støtte fra det øvrige mindretallet påviser at flertallets forslag tilgodeser enhver konsesjonær på hjemfallstidspunktet, og dermed undergraver det offentlige eierskapet i vannkraftsektoren og hele hjemfallsordningen. KS' forslag bygger på at dersom den offentlige eieren ikke selger ut i konsesjonsperioden, men driver videre i offentlig regi, vil vedkommende kommune eller fylkeskommune lide økonomisk tap ved hjemfall til staten. Dette tapet vil kommunen ha krav på kompensasjon for etter vanlige erstatningsprinsipper. Slik erstatning innebærer ingen EØS-rettsstridig forskjellsbehandling. Erstatningen foreslås satt til 45 % av det hjemfalte anleggs verdi (rettighetsmodellen). De som lider tap er dagens kommunale og fylkeskommunale eiere som får sin eiendomsrett beskåret, ikke de som kjøper seg inn etter at ny lov er iverksatt.
- Utvalget er delt på midten for så vidt gjelder ny konsesjonstid. KS støtter en videreføring av dagens konsesjonstid på 60 år.
- Det hersker betydelig usikkerhet rundt EØS-avtalens anvendelsesområde og hvilke begrensninger den legger på Norge i forbindelse med utformingen av nye hjemfallsregler. KS med støtte fra det øvrige mindretallet ber derfor den norske stat innlede en dialog med ESA for avklaring og utforming av ny hjemfallsmodell slik Norge har gjort i en rekke andre saker .

KS vil dessuten i forbindelse med høringsprosessen foreslå at vannfall som er direkte eid av kommuner og fylkeskommuner må kunne unntas fra hjemfall siden kommuner, fylkeskommuner og staten alle er forvaltningsnivåer innen den norske stat i forhold til EØS-avtalen. Disse eierne kan så leie ut sine vannfall til sine egne selskaper eller andre

KS ser også nærmere på flere av de konklusjonene hjemfallsutvalgets flertall har sluttet seg til når det gjelder forholdene omkring EØS-avtalen, og vil komme tilbake med snarlig informasjon til medlemmene dersom det skulle fremkomme ting av interesse for det videre arbeidet med saken.

Prosessen frem til forestående høring Pålegg fra Efta Surveillance Authority ("ESA")

ESA avga en såkalt "Reasoned Opinion" (grunngitt uttalelse) datert 20. februar 2002. I den anføres det at dagens utforming av hjemfallsreglene i industrikonsesjonsloven av 14. desember 1917 nr 16 ("ikl") strider mot EØS-avtalen.

ESA hevder ikke at hjemfall som sådan strider mot EØS-avtalen, men at forskjellsbehandlingen ved at offentlig eide kraftselskaper unntas fra vilkår om hjemfall mens private underkastes slike vilkår, innebærer en forskjellsbehandling som strider mot EØS-avtalen artikkel 31 om fri etableringsrett og artikkel 40 om fri kapitalflyt.

OED fastholdt i brev til ESA daterte 19. april 2002 at forvaltningen av vannkraftressursene faller utenfor EØS-avtalen. OED varslet samtidig at OED av hensyn til effektiv konkurranse og ressursutnyttelse ville fremme et lovforslag om harmonisering av reglene om hjemfall for offentlige og private aktører. ESA har på bakgrunn av den varslede lovendringen stilt sin sak i bero.

OEDs forslag til lovendring

OED sendte den 29. november 2002 ut et forslag om endringer i reglene om hjemfall. Forslaget gikk ut på at alle offentlig eide vannfall ervervet etter 1909 skulle hjemfalle til staten 75 år regnet fra lovendringens ikrafttredelse. Det skulle ikke ytes noen form for kompensasjon til dagens kommunale og fylkeskommunale eiere som måtte avgi sine vannfall.

Nedsettelse av Hjemfallsutvalget og mandatet

OEDs forslag møtte sterk motbør fra blant annet KS. OED bestemte derfor at forslaget skulle trekkes og at det skulle nedsettes et lovutvalg. Regjeringen nedsatte ved kgl. res av 4. april 2003 Hjemfallsutvalget. Utvalget bestod av tre representanter fra staten, en representant fra hver av LO, KS, LVK, PIL, EBL, SKF (Samarbeidende kraftfylker) samt to uavhengige representanter. I tillegg ble adv. Tor Vestbakke oppnevnt som leder.

Utvalget ble gitt i mandat å finne frem til en ny modell for hjemfall. Av viktige begrensninger i mandatet nevnes det at utvalget ikke skulle fremme forslag som berørte vannfall som er ervervet før 1909, ikke behandle spørsmålet om erstatningsplikt etter Grunnloven § 105 eller foreslå opphevelse av hjemfall.

Hjemfallsutvalgets avlevering av utredningen

Utvalget avleverte sin innstilling den 30. november 2004 i form av NOU 2004:26 Hjemfall. Utvalget var splittet i sine anbefalinger.

Flertallet ved PIL, EBL, SKF og de uavhengige representantene samt utvalgets leder fremmet et felles forslag. Statens representanters forslag er i stor grad likt med flertallets forslag, men avviker på noen viktige punkter fra flertallets forslag. KS, LO og LVK fremmet et eget mindretallsforslag.

Utsendelse av Hjemfallsutvalgets utredning på høring

OED sendte den 1. desember 2004 utvalgets utredning i NOU 2004:26 Hjemfall ut på høring. Departementet tar ikke standpunkt til hvorvidt de tar sikte på å fremme flertallets eller noen av mindretallenes forslag som forslag til lovendring til Stortinget. Alle forslagene er derfor like aktuelle. Høringsinstansene bes om å komme med sine kommentarer til alle forslagene.

KS vil i det følgende først gå igjennom flertallets og mindretallenes forslag før det gis en nærmere redegjørelse for KS' prinsipielle syn. Avslutningsvis vil det redegjøres for den videre høringsprosessen.

Kort redegjørelse for flertallets forslag

En ny modell for hjemfall kan deles opp i en rekke underpunkter. Det vil her redegjøres suksessivt for flertallets syn på de ulike underpunktene. Som tidligere nevnt utgjør flertallet i utgangspunktet PIL, EBL, SKF, de uavhengige representantene og utvalgets leder. Der statens representanter og/eller KS, LO og LVK har stemt med flertallets forslag vil det bli nevnt eksplisitt. Flertallets forslag og begrunnelse er nærmere beskrevet i NOUen - kapitlene 10.1 og 10.2.

Implementeringsmåte

Flertallet inklusive statens representanter går inn for en lovtidspunktsmodell. Det innebærer at alle offentlig eide vannfall ervervet etter 1909 skal hjemfall samtidig til staten om 75 år regnet fra lovendringens ikrafttredelse, det vil m.a.o. si i 2080.

Hjemfallsvilkårets innhold

Flertallet går inn for at kun 2/3 av vannfallet og kraftanlegget skal hjemfalle. Den resterende 1/3 skal forbli i den siste konsesjonærs eierskap uavhengig av om denne er en offentlig,

privat eller utenlandsk aktør. Det oppstår med andre ord et sameie i vannfallene med anlegg mellom siste konsesjonær og staten i det hjemfall skjer. Dette alternativet omtales som partielt hjemfall.

Statens representanter fremmet et alternativ forslag hvoretter alt skulle hjemfalle, men hvor siste konsesjonær skulle ytes en økonomisk kompensasjon tilsvarende 20 % av det hjemfalte verdi. Staten skulle ifølge forslaget stå fritt til å velge om staten i stedet ville gjør opp ved en tilbakeføring av en eierandel på 20 % i de hjemfalte vannfall og anlegg til siste konsesjonær.

Konsesjonsperiodens lengde

Flertallet inklusive statens representanter går inn for at hjemfall skal inntreffe 75 år etter lovendringens ikrafttredelse.

Eksisterende private konsesjonærer

Flertallet inklusive LOs representant går inn for at dagens private eiere som er underlagt vilkår om hjemfall, dvs. om lag 6,5 % av dagens samlede vannkraftproduksjon, skulle få utsatt hjemfallstidspunktet. Etter deres forslag skal disse anleggene først hjemfalle på det samme tidspunkt som offentlige eieres vannfall etter lovtidspunktsmodellen skal hjemfalle, dvs etter 75 år.

Vertskommunenes andel

Samtlige i utvalget inklusive KS, LVK og LO støttet en videreføring av vertskommunenes rett til inntil 1/3 av verdiene som hjemfaller. Vertskommunenes andel skal følge en trappetrinnsmodell hvoretter deres andel vil bli forholdmessig redusert jo større de hjemfalte anleggene blir. Etter trappetrinnsmodellen gis vertskommunen 33 prosent av inntil 250 GWh, 10 prosent mellom 250 og 500 GWh, 5 prosent mellom 500 og 1000 GWh og 0,5 prosent over 1000 GWh.

Alle utvalgsmedlemmene med unntak av statens representanter gikk inn for at den mellomliggende verdi mellom 1/3 og det som etter trappetrinnsmodellen skulle hjemfall til vertskommunene, heretter skal gå til fylkeskommunen eller tilsvarende fremtidig forvaltningsnivå.

Andre momenter av betydning

EBL og PIL uttaler at de primært ville stemt for opphevelse av hele hjemfallsinstituttet dersom det var mulig. Videre uttaler EBL og SKF i sine særmerknader at de mener at innføring av vilkår om hjemfall overfor dagens kommunale og fylkeskommunale eiere utløser erstatningsplikt for staten etter Grunnloven § 105.

Kort redegjørelse for KS, LO og LVKs mindretallsforslag

Implementeringsmåte

Mindretallet går prinsipielt inn for transaksjonsmodellen. Kort fortalt innebærer modellen at alle fremtidige kjøpere, enten det er offentlige selskaper, private eller utlendinger, fra nå av underkastes vilkår om hjemfall om 60 år regnet fra ervervet av vannfallet. Tilsvarende må det settes vilkår ved erverv av kvalifiserte andeler av selskaper som eier vannfall for å unngå omgåelser.

Dagens kommunale og fylkeskommunale eiere som ønsker å forbli eier, vil derimot ikke bli underkastet vilkår om hjemfall så lenge vannfallet eller selskapet forblir i deres hender.

Samtidig foreslås det åpnet for utleie fra kommunalt og fylkeskommunalt eide selskaper til private og utlendinger i maksimalt 60 år. Videre foreslås det et unntak fra vilkår om hjemfall ved fusjoner som gir samfunnsmessig ønsket omstrukturering og driftsoptimalisering.

Hjemfallsvilkårets innhold

KS, LO og LVK støtter ikke forslaget om partielt vilkår og stemte derfor for såkalt tradisjonelt hjemfall. Sistnevnte innebærer at hele vannfallet med tilknyttede anlegg hjemfaller til staten.

Dersom lovtidspunktsmodellen blir vedtatt foreslår dette mindretallet at de offentlige eierne som følge av dette blir underkastet vilkår om hjemfall og som tilslutt må avstå sine anlegg til staten, i stedet skal ha en lovfestet rett til en kompensasjon tilsvarende 45 % av vannfallene og anleggenes verdi. Kompensasjonen kan ytes økonomisk eller i form av medeierskap i de hjemfalte anlegg. Denne modellen, som er subsidiær til transaksjonsmodellen, kalles rettighetsmodellen.

Konsesjonsperiodens lengde

Dette mindretallet foreslår at hjemfall skal inntre etter 60 år fra eventuelt salg.

Eksisterende private konsesjonærer

KS og LVK, men ikke LO, går imot forslaget om forlengelse hjemfallstiden for dagens private konsesjonærer. Statens representanter er også imot en slik forlengelse av hjemfallstiden for dagens private konsesjonærer.

KS og LVK er også uenig i at vannfall ervervet før 1909, som hovedsak er i privat eie, og som hittil ikke er underlagt vilkår om hjemfall, skal forbli unntatt fra vilkår om hjemfall mens så godt som alle offentlig eide vannfall nå foreslås underkastes vilkår om hjemfall.

Vertskommunenenes andel

EBL, PIL, de uavhengige representantene og utvalgets leder var enige med KS, LVK og LO om en videreføring av vertskommunenenes rett til inntil 1/3 av verdiene som hjemfaller og innføring av vertsregionenes rett til mellomliggende mellom trappetrinnsmodellen og 1/3-delen. Det vises derfor til punkt 3.5 over.

Annet

KS uttalte i likhet med EBL og SKF at kommuner og fylkeskommuner som underkastes lovtidspunktsmodellen prinsipielt har rett til erstatning etter Grunnloven § 105.

Trykt vedlegg:

KS' prinsipielle syn på hjemfall

Frem til i dag har hensynet til offentlig styring og kontroll med vannkraftressursene og målet om at grunnrenteavkastningen ved utnyttelse av en begrenset ressurs som vannfall, skal tilfalle fellesskapet, i hovedsak vært ivaretatt gjennom kommunalt, fylkeskommunalt og statlig eierskap til vannkraftproduksjonen.

OED har frem til i dag tolket regelverket slik at dersom offentlige eiere selger vannfall til private eller utlendinger skal vannfallet med anlegg hjemfalle til staten etter 60 år regnet fra det tidspunktet den offentlige eieren ervervet vannfallet. Det innebærer for eksempel at dersom en offentlig eier i dag selger et vannfall som denne ervervet i 1950, til en privat aktør, vil kjøperen måtte avgi vannfallet til staten i 2010. OEDs forståelse av dagens regler om hjemfall har reelt sett gjort det umulig for kommuner og fylkeskommuner å selge til private og utlendinger.

Konkurransemyndighetene har den senere tid også stoppet Statkraft fra å kunne kjøpe mer vannkraftproduksjon fra kommunale og fylkeskommunale eiere.

Alle de aktuelle forslag til nye regler om hjemfall vil føre til en åpning for kommunalt og fylkeskommunalt nedslag innen vannkraftproduksjon til private og utlendinger. Dette gjelder særlig dersom lovtidspunktsmodellen som i seg selv legger et ytterligere salgspress på kommuner og fylkeskommuner, vedtas.

KS viser her til hjemfallsartikkelen i bladet Energi 10/02 hvor innholdet i en utredning foretatt av ECON etter oppdrag fra OED, ECON-rapport nr.20/02, er gjengitt. I artikkelen heter det blant annet:

"Likt hjemfall kan utløse salgsras

Såkalt eiernøytralt hjemfall som myndighetene legger opp til, åpner for omfattende strukturendringer i norsk energiforsyning. Fritt salg av kraftverk vil føre til færre og større enheter, med stort innslag av private og utenlandske eiere. Kommuner vil selge seg ut i betydelig grad når dagens strenge og diskriminerende konsesjonsregler endres, trolig til neste år. En slik utvikling blir skissert i utredningene som ECON Senter for økonomisk analyse har laget for Olje- og energidepartementet i forbindelse med arbeidet med å endre regelverket for vannkraftkonsesjoner og hjemfall."

Utnyttelse av naturressurser styres ikke bare gjennom vilkår om hjemfall, men også gjennom konsesjonsvilkår og lovgivningen for øvrig. I disse regelsettene kan det gis bestemmelser om hvordan vannfallene skal utnyttes. Når det gjelder avkastningen av utnyttelse av vannkraftressurser kan de til dels inndras gjennom skattelegging. Grunnloven og internasjonale forpliktelser som EØS-avtalen og den Europeiske Menneskerettighetskonvensjonen setter imidlertid viktige begrensninger i hvor inngripende regler som kan gis. Det vises blant annet til at EØS-avtalen nå reelt er med på å begrense utformingen av skattereglene i Norge.

Gjennom hjemfall får nasjonen den direkte eiendomsretten til vannfallene. Denne posisjonen gir sammenligningsvis omtrent ubegrenset handlingsrom for staten. Dersom tiden skulle vise at Norge ikke har behov for å la vannfallene hjemfalle er det uproblematisk å frafalle vilkår om hjemfall så lenge det skjer etter likebehandlingsprinsippene.

KS mener at fellesskapets behov for styring og kontroll foruten sikring av andel i grunnrenteinntektene, klart begrunner en videreføring av hjemfallsinstituttet fremfor en fjerning av hjemfallsinstituttet. Når det gjelder nærmere begrunnelsen for KS' støtte til videreføring av hjemfallsinstituttet vises det til NOUen - kapittel 10.4.3 punkt 3 side 153. (Side 6 i vedlegget til dette brevet)

KS' sentralstyre fattet den 17 juni 2002 prinsippvedtak om å gå inn for en videreføring av hjemfallsinstituttet. KS er derfor tilfreds med at det ikke foreslås en opphevelse av hjemfallsinstituttet.

Derimot er KS uenig i utvalgets flertalls forslag til utforming av nye regler om hjemfall. KS er av den oppfatning at flertallets forslag verken ivaretar eierkommunens, vertskommunenes eller samfunnets interesser i tilstrekkelig grad. Etter KS' syn virker det heller ikke som om flertallet har vært nevneverdig opptatt av å nå et resultat som ivaretar kommunene og fylkeskommunenes interesser.

Det vil nedenfor fortløpende redegjøres nærmere for KS' mindretallsforslag og begrunnelsene.

Transaksjonsmodellen og dens begrunnelsen

Beskrivelse av transaksjonsmodellen

Transaksjonsmodellen er en implementeringsmåte. Med det siktes det til at den er en modell for hvordan ny regler om hjemfall kan innføres. Transaksjonsmodellen går ut på at enhver som kjøper vannkraftproduksjon etter lovendringen blir underkastet vilkår om hjemfall om 60 år regnet fra kjøpstidspunktet for det aktuelle vannfallet.

For å unngå omgåelse av regelverket må vilkår om hjemfall ikke bare utløses ved kjøp av selve vannfallene, men også ved kjøp av aksjer/andeler i selskaper som selv eller gjennom andre selskaper, eier vannfall.

Denne likestillingen mellom kjøpere gjelder uavhengig av om kjøperen er et statlig, kommunalt eller fylkeskommunalt selskap, privat eller utlending.

Når det gjelder kjøp av aksjer i selskap som enten selv eier vannfall eller gjennom andre selskaper eier vannfall, må det fastsettes hvor mange aksjer som kan tillates kjøpt før vilkår om hjemfall utløses. Dagens hjemfallslovgivning har regler om dette, men de er utdaterte.

Dersom terskelen settes til første aksje, vil vilkår om hjemfall utløses på det tidspunktet den første aksjen i selskapet eller i et av de bakenforliggende selskap, selges. En så lav terskel vil oppfattes som streng, men vil gjøre transaksjonsmodellen enkel.

Om lag 88 % av vannkraftproduksjonen tilhører i dag av kommunalt, fylkeskommunalt og statlige eide selskaper. Av de resterende 12 % i privat eie er rundt 6,5 % underlagt vilkår om hjemfall. For offentlige eiere som i dag eier det meste av kraftproduksjonen, innebærer transaksjonsmodellen at deres evigvarende konsesjoner videreføres uten vilkår om hjemfall inntil de selv velger å selge.

Samtidig foreslås det åpnet for utleie fra kommunalt og fylkeskommunalt eide selskaper til private og utlendinger i maksimalt 60 år. Leien kan fastsettes til en engangsyttelse eller en årlig leiesum. Etter utløpet av leieperioden går vannfallet tilbake til eieren.

Det ble også fremmet et forslag om unntak fra vilkår om hjemfall ved fusjoner som gir samfunnsmessig ønsket omstrukturering og driftsoptimalisering. En markedsåpning for utleie

kan overflødiggjøre behovet for en unntaksbestemmelse. Se kommentarer i avsnittet nedenfor om begrunnelsen for transaksjonsmodellen.

Når det gjelder den nærmere beskrivelsen av transaksjonsmodellen vises det til KS, LO og LVKs særmerknad i NOUen - kapittel 10.4.3 punkt 2.1 side 149. (Side 2 i vedlegget til dette brevet)

Begrunnelsen for transaksjonsmodellen

Både hensynene som Hjemfallsutvalget i følge Regjeringens mandat skulle vektlegge og hensynene til rimelig og rettferdig behandling tilsier at transaksjonsmodellen er den beste måten å implementere nye regler om hjemfall overfor kommunalt og fylkeskommunalt eide selskaper.

a) Hjemfallsutvalgets mandat

1) Offentlig styring og kontroll

Det er ikke behov for vilkår om hjemfall overfor kommunale og fylkeskommunale eiere slik det er overfor private og utlendinger, for å ivareta det offentliges styrings- og kontrollbehov. Kommuner og fylkeskommuner har et bredt samfunnsansvar, herunder både et miljømessig og økonomisk ansvar, overfor sine innbyggere. Det er enklere for Staten å overstyre kommunale og fylkeskommunale eiere enn private eiere dersom det skulle være nødvendig.

2) Grunnrenteinndragning/offentlige inntekter

Det kommunale og fylkeskommunale eierskapet gir rett til betydelige årlige økonomisk bidrag i form av utbytte og renter på ansvarlige lån. Dette mer enn kompenserer for fravær av inntekter til det offentlige gjennom hjemfall av vannfall eid av kommuner og fylkeskommuner. Kommuner og fylkeskommuner er i likhet med Staten en representant for sine innbyggere, og inntekter til dem er derfor inntekter til fellesskapet.

3) Harmonisering av regelverket mellom aktørene

Transaksjonsmodellen vil føre til en fullstendig likestilling av enhver potensiell kjøper av vannfall eller andeler i selskaper som eier vannfall, uavhengig av om kjøperen er et kommunalt eller fylkeskommunalt selskap, statlig selskap, privat, utlending eller kombinasjoner av forannevnte.

Enkelte anfører at transaksjonsmodellen vil ha innelåsnings-effekt idet nåverdien for offentlige eiere uten vilkår om hjemfall vil være høyere enn for potensielle kjøpere som underkastes vilkår om hjemfall om 60 eller 75 år. KS viser til at transaksjonsmodellen innebærer full markedsåpning, men at den også respekterer den rettsbeskyttelse som ligger i de evigvarende konsesjoner offentlige eiere har. Bare gjennom transaksjonsmodellen er det foretatt en rimelig avbalansering av disse to hensyn. Videre vil åpningen av utleiemarkedet gi en fullstendig markedsåpning på driftssiden innen vannkraftproduksjon.

4) Effektiv ressursbruk, verdiskapning og konkurranse

Transaksjonsmodellen kombinert med foreslått åpning av utleiemarkedet vil gi betydelig dynamikk på driftssiden innen vannkraftproduksjon.

To eller flere kommunalt og/eller privat eide selskaper som eier vannfall og som ønsker å slå sammen sin produksjon kan opprette et nytt selskap. Det nye selskapet leier så vannfallene fra de vannfalleiende selskapene i opptil 60 år. Driftsmessig fremstår dette som en fusjon, men de bakenforliggende selskapene beholder eiendomsretten til vannfallene. Det nye selskapet, med eventuelle leiekontrakter, kan selges, fusjoneres mv. Utleieadgangen kan overflødiggjøre behovet for unntak ved fusjoner.

En åpning for utleie motvirker eventuell fare for ineffektiv drift og påfølgende samfunnsøkonomiske tap som følge av den påståtte innelåsningseffekten. Spørsmålet om man vil leie ut eller ikke er i følge økonomisk teori et spørsmål om man tror man vil tjene mer på å drive anlegget selv enn det aktuelle leierne er villig til å by. Sistnevnte vil legge inn bud som gjenspeiler hva de tror de kan tjene på å ta over driften. Slik sikres man i teorien at den til enhver tid antatt beste aktøren driver anleggene.

5) *Forenkling av lovgivning, forutsigbarhet og transparens*

Lovtidspunktsmodellen er regelteknisk enklere. Hensynet til enkelhet må likevel avveies mot hensynet til kommunene og fylkeskommunenes ervervede rettigheter. Transaksjonsmodellen innebærer en rimelig interesseavveining i motsetning til lovtidspunktmodellen.

Dersom terskelen for konsesjonspliktige transaksjoner settes ned mot en aksje, vil transaksjonsmodellen retts teknisk sett være forholdsvis enkel, forutsigbar og transparent.

Videre vises det til at transaksjonsmodellen i sin endelige utforming også kan gjøres gjeldende for vannfall ervervet før 1909. På denne måten vil en få et ensartet hjemfallsinstitutt som gjelder all vannkraftproduksjon i Norge. Motsetningsvis legger lovtidspunktsmodellen opp til et flersporet system i det vannfall ervervet før 1909, som hovedsak er privat eide, (reelt) skal fortsette å være unntatt vilkår om hjemfall.

Når flertallet viser til at de mener at transaksjonsmodellen er komplisert viser KS til at utvalgets egen utreder, tidl. høyesterettsdommer dr. juris Magnus Aarbakke, etter anmodning fra utvalget har foretatt en utredning av en mulig utforming av en transaksjonsmodell. Dr. juris Aarbakke konkluderer med at transaksjonsmodellen er mer komplisert og ressurskrevende enn lovtidspunktsmodellen, men ikke mer enn at den fint lar seg utforme og settes ut i praksis.

b) **Hensynet til dagens eiere og andre viktige hensyn**

Utvalgets mandat tar etter KS mening ikke opp alle de hensyn som må tas i betraktning. KS vil her vise til viktige punkter som i det store og hele er utelatt i NOU 2004:26 Hjemfall og som Hjemfallsutvalgets flertall har valgt å ikke vektlegge.

1) *Rimelighet*

De kommunale og fylkeskommunale e-verkenes kraftproduksjon er bygget ut og betalt av kommunene, fylkeskommunene og deres innbyggere. Dette er en form for sparing som er skjedd over lang tid. Lovtidspunktsmodellen innebærer at disse oppsparte verdiene skal overgis fra dagens kommunale og fylkeskommunale eiere til Staten om 75 år.

Uavhengig av juridisk begrunnet erstatningsplikt krever en slik tvangsavståelse en samfunnsmessig god og rimelig begrunnelse. KS kan vanskelig se at Staten bør ta over kommunenes og fylkeskommunenes verdier i større grad enn det er strengt nødvendig. Dersom det skjer må Staten i hvert fall betale en rimelig kompensasjon for det.

Det er hevdet at transaksjonsmodellen ikke er rimelig overfor et selskaps øvrige aksjonærer dersom én eller flere aksjonærer bestemmer seg for å selge en andel, slik at vilkår om hjemfall utløses. Det er hevet over tvil at transaksjonsmodellen også er bedre for de gjenværende offentlige aksjonærene enn lovtidspunktmodellen i det hjemfall vil bli beregnet fra det tidspunktet aksjeoverdragelsen utløser vilkår om hjemfall og ikke allerede fra ikrafttreddelsen av lovendringen.

2) *Valgfrihet*

Transaksjonsmodellen åpner for fritt salg og utleie til hvem man måtte ønske. Det er positivt at kommuner og fylkeskommuner nå vil få en reell adgang til å selge og leie ut det til hvem de måtte ønske.

3) Salgspress

Lovtidspunktsmodellen vil føre til et betydelig salgspress. Det skyldes at kraftproduksjonsanleggene en stund etter lovendringen vil begynne å miste sin verdi fordi det blir kortere til tidspunktet for hjemfall og til slutt ha en verdi lik null for både opprinnelige eier og potensielle kjøpere. For å unngå et slikt verdifall og sikre seg høyest mulig salgpris, må kommunene og fylkeskommunene selge innen rimelig tid etter lovendringen.

Salgspresset vil, sett fra kommunale og fylkeskommunale eieres synsvinkel, forsterkes av midlertidige forhold som kan medføre irreversible salg. Som eksempler på slike forhold nevnes svak kommuneøkonomi i en periode, budsjettbalanse, konjunktorene i bransjen, tørr år/våt år, partifarge/ideologi og anbefalinger fra konsulenter og rådgivere som har selvstendig interesse i at det skjer et salg.

Sammenligningsvis legger transaksjonsmodellen det godt til rette for videre satsning på kommunalt og fylkeskommunalt eierskap innen vannkraftsektoren.

4) Samfunnsmessige og økonomiske virkninger av lokalt og regionalt eierskap

Kommuner og fylkeskommuner vektlegger også andre hensyn enn rene økonomiske hensyn i forbindelse med utøvelsen av sitt eierskap innen kraftsektoren. Eierskapet sikrer selskapet lokal tilknytning. Foruten å sikre eksisterende arbeidsplasser og næringsliv tilknyttet selskapet, er disse bedriftene viktige motorer for satsning i det lokale/regionale næringslivet. Samlet gir dette viktige positive utslag for lokalsamfunnet og regionalt i form av næringsutvikling, arbeidsplasser, kompetanse, skatteinntekter og andre ringvirkninger.

5) Spredning av hjemfall

Det er utvilsomt en fordel for formålet om offentlig styring og kontroll at hjemfall spres over tid. Et samlet hjemfall av så godt som alle vannfallene med anlegg til samme tid, slik det vil følge av lovtidspunktsmodellen, vil være en betydelig utfordring for Staten å håndtere.

Rettighetsmodellen og dens begrunnelse

Beskrivelse av rettighetsmodellen

For det tilfelle at lovtidspunktsmodellen skulle bli vedtatt går KS inn for at den i så fall må kombineres med rettighetsmodellen og ikke partielt hjemfall. Etter rettighetsmodellen innføres det vilkår om hjemfall om 60 år regnet fra lovendringstidspunktet. Det åpnes for at dagens eiere kan leie ut i hele perioden frem til hjemfall inntreffer.

Dagens kommunale og fylkeskommunale eiere, som etter 60 år må avstå sine vannfall og anlegg vederlagsfritt til staten, gis en lovfestet rett til en andel av anlegget eller dets verdi etter nærmere regler eller tilkjennes erstatning på hjemfallstidspunktet for det tap hjemfallet innebærer. Andelen settes til 45 % av anleggene og vannfallene eller dets verdi.

Dersom vertskommunene/regionen både mottar erstatning i kraft av å være eiere og en vertsandel for de samme vannfall og anlegg, kan den samlede utbetalingen samordnes etter nærmere regler.

Begrunnelse for rettighetsmodellen

KS er som tidligere nevnt av den oppfatning at hjemfall er nødvendig for å sikre nasjonal styring og kontroll foruten inndragning av grunnrenteinntekt når vannfallene går ut av offentlig eierskap. KS vil derfor på subsidiært grunnlag foretrekke lovtidspunktsmodellen fremfor opphevelse av hele hjemfallsinstituttet.